

*“Pawns are the soul of
chess” - François-André
Danican Philidor*

Koncovky
s více
pěšci:

od plánu k
realizaci
materiální
převahy.

Jurij Jagur
09.2025

Úvod a cíle práce

Tato práce navazuje na mou závěrečnou práci v rámci třídy T3 a dále rozvíjí téma pěšcových koncovek. Zaměřuje se především na praktická doporučení pro tréninkový proces – jak u hráčů rozvíjet schopnost rozlišovat vyhrané a remízové pozice a jak systematicky cvičit techniku realizace materiální převahy.

Hlavním cílem této práce je:

- Zamerit se na rozpoznání klíčových faktorů, které rozhodují o tom, zda materiální převaha vede k výhře či pouze k remíze
- Představit modelové pozice a ukázky techniky realizace převahy
- Demonstrovat časté chyby hráčů při snaze „prosadit pěšce navíc“ a nabídnout metodiku jejich odstranění.

Cílová skupina této práce:

- Děti z prvního/druhého stupně základní školy
- Mírně pokročilí šachisté
- Hráči s ELO hodnocením 1200–1500

Předpokládané znalosti čtenáře: Tato práce předpokládá, že čtenář má základní znalosti šachové teorie, zejména principy rozebrané v trenérské práci T3 (kritická pole, zugzwang, pravidlo čtverce, a další).

Základní principy pěšcových koncovek s více pěšci

Typický plán v pěšcových koncovkách s více pěšci se skládá z několika částí:

1. vytvoření volného pěšce,
2. podpora pěšce králem,
3. oslabení nebo odlákání soupeřova krále s cílem otevřít cestu pro vlastní krále k pěšcům soupeře.

Zkušenosti z praxe ukazují, že při výuce těchto koncovek je nezbytné vést hráče nejen k pochopení teorie, ale především k praktickému rozlišování vyhraných a remízových pozic.

Trénink by měl být postaven na postupném budování dovedností – od základních motivů (opozice, kritická pole, blokády) až po složitější kombinace více pěšců a koordinace krále s pěšcem.

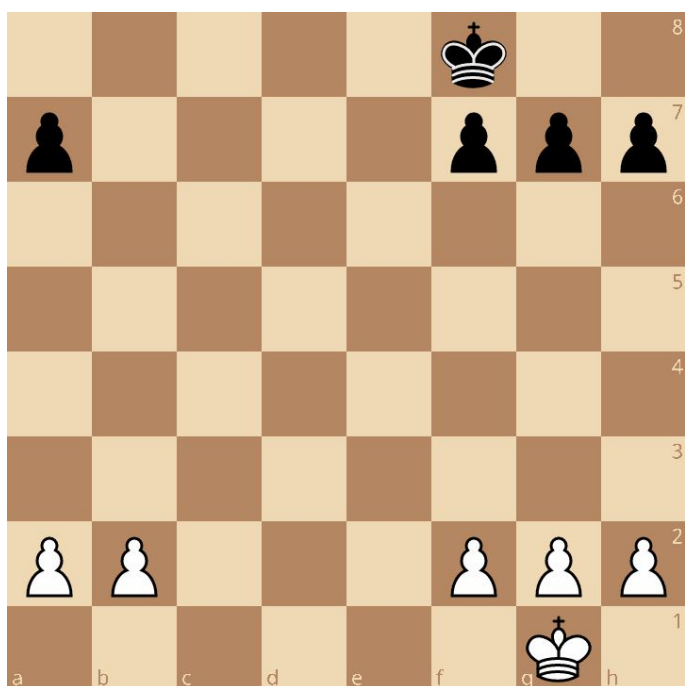
Celkově lze říci, že pěšcové koncovky s více pěšci odhalují zásadní rozdíl mezi pouhou materiální převahou a její skutečnou realizací. Klíčové je pochopit, že „uhrát pěšce navíc“ automaticky neznamená výhru. Proto je vhodné pracovat s modelovými ukázkami, rozebírat je krok po kroku a následně zadávat samostatná cvičení.

Podívejme se na Příklad 1:

Příklad 1:

Tento modelový příklad představuje tzv. „ideální variantu“, v níž je na první pohled zřejmé, že bílý hráč disponuje rozhodující převahou a cesta k realizaci je relativně přímočará. Přesto má pro tréninkovou praxi vysokou hodnotu, protože poskytuje jasnou a přehlednou „platformu“ pro procvičení všech tří klíčových fází plánu realizace převahy: **Vytvoření volného pěšce, Podpora pěšce králem, Oslabení nebo odlákání soupeřova krále**

Právě jasnost a jednoduchost této ukázky dává trenérovi možnost vést svěřence krok za krokem, bez zahlcení složitými variantami. Hráči si tak osvojí systematický postup, který později uplatní i v méně přehledných situacích. Pro metodickou práci je tedy tento „snadný“ příklad mimořádně cenný – slouží jako vzorový nácvik správných návyků, na nichž lze stavět v obtížnějších partiích.

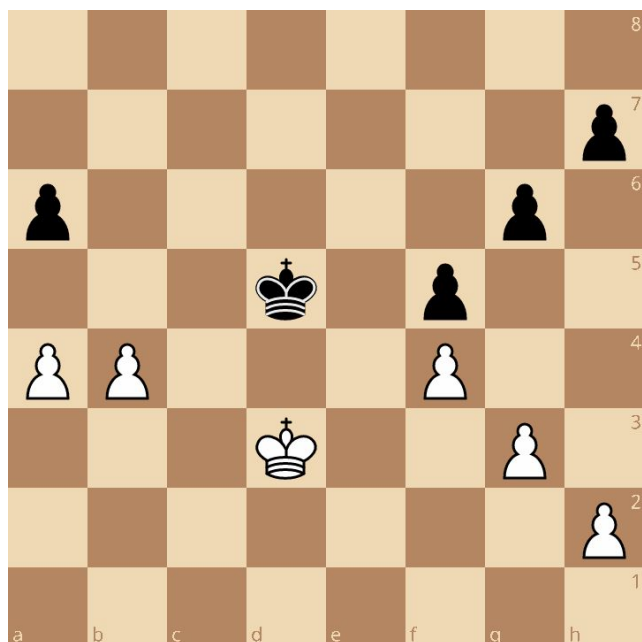

Bílý je na tahu

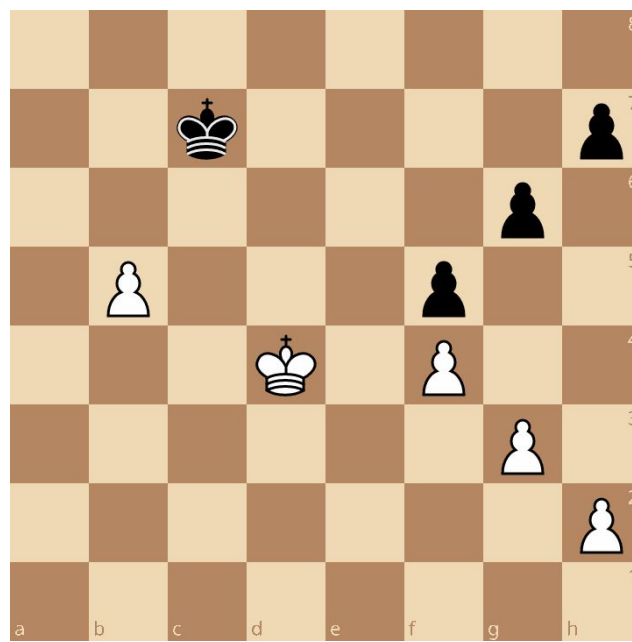
Příklad 1 - nácvik.

Klíčové faktory nácviku spočívají v systematickém sestavení tzv. *subpozic* – tedy dílčích pozic, které názorně ukazují, čeho je třeba dosáhnout v jednotlivých mezikrocích našeho plánu na realizaci převahy. Trénink není založen jen na předvedení jediné správné varianty, ale na tom, aby svěřenec aktivně hledal cestu (a často existuje více možností), jak tyto *subpozice* vybudovat.

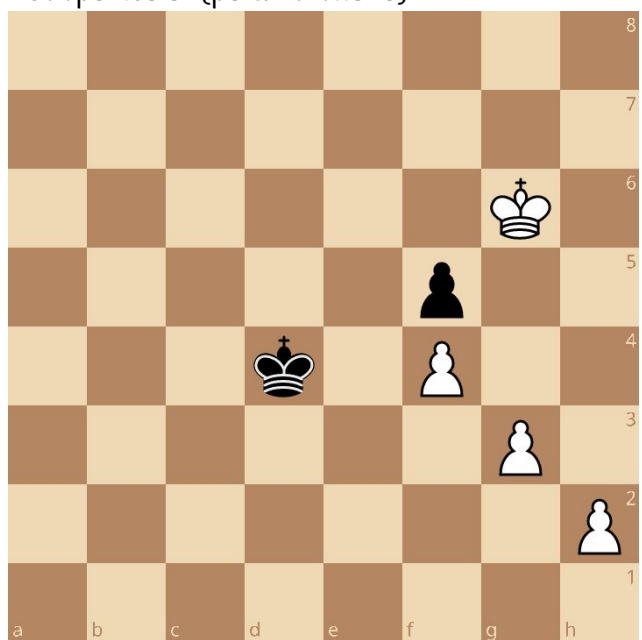
Subpozice 1: (po tahu bílého)

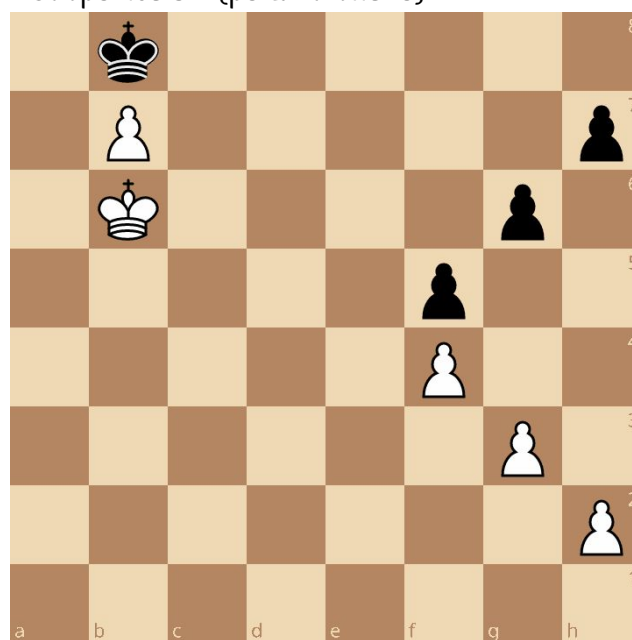
Subpozice 2: (po tahu černého)

Subpozice 3: (po tahu bílého)

Subpozice 3*: (po tahu bílého)

Příklad 1 - nácvik.

Subpozice 1 – Koordinace postavení pěšců a krále s cílem odtlačení soupeřova krále

Subpozice 2 – Vytvoření volného pěšce

Subpozice 3 – Odevzdání volného pěšce a odlákání soupeřova krále, nebo **Subpozice 3*** - Podpora volného pěšce králem a vytempování soupeře

Tento přístup k nácviku má dvojí efekt:

1. **Rozvoj šachového myšlení** – hráč se učí plánovat nejen konečný cíl (např. prosazení volného pěšce), ale i postupné kroky, které k němu vedou.
2. **Flexibilita v praktické partii** – protože cesta k dosažení *subpozic* není jediná, svěřenec se učí volit mezi alternativními řešeními podle konkrétní situace na šachovnici.

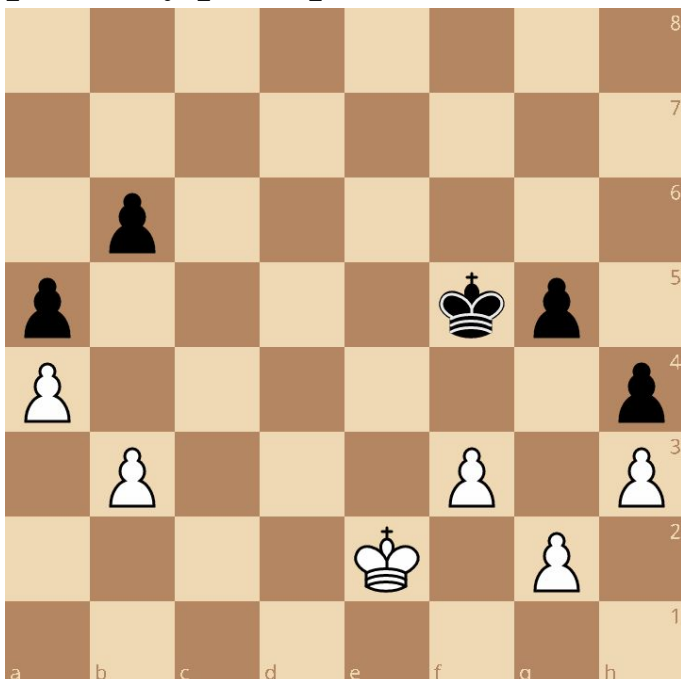
Úkolem trenéra je vést hráče k tomu, aby vnímal *subpozice* jako kontrolní body, které mu dávají jistotu, že kráčí správným směrem. Tím se propojuje teoretický plán s praktickou schopností hledat a ověřovat kroky přímo v partii.

Příklad 2:

Druhý modelový příklad ukazuje, že ne vždy máme k dispozici „ideální“ pozici pro naplnění plánu realizace převahy s pěšcem navíc. V praxi se často setkáváme s překážkami, které činí realizaci výhody obtížnější:

- někdy je velmi složité **vytvořit volného pěšce** kvůli nedostatkům ve vlastní pěšcové struktuře,
- jindy **král nemůže přímo podporovat volného pěšce**, protože je zaměstnán jiným úkolem, například obranou vlastních slabin,
- a v některých případech se **král silnější strany nedokáže jednoduše dostat k soupeřovým pěšcům**, protože klíčová pole jsou pod kontrolou soupeře.

Tento modelový příklad proto slouží k tréninku schopnosti vyrovnat se s těmito komplikacemi. Úkolem svěřence není pouze zopakovat univerzální schéma, ale naučit se flexibilně hledat způsoby, jak překážky postupně oslabit nebo obejít.

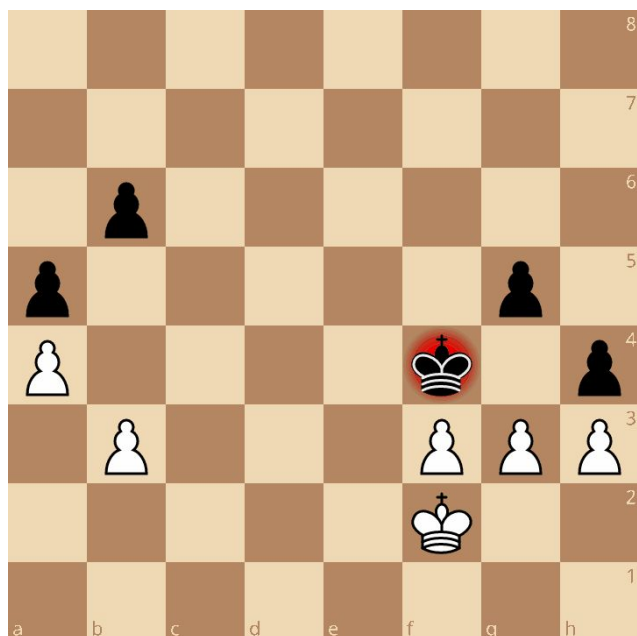

Bily je na tahu

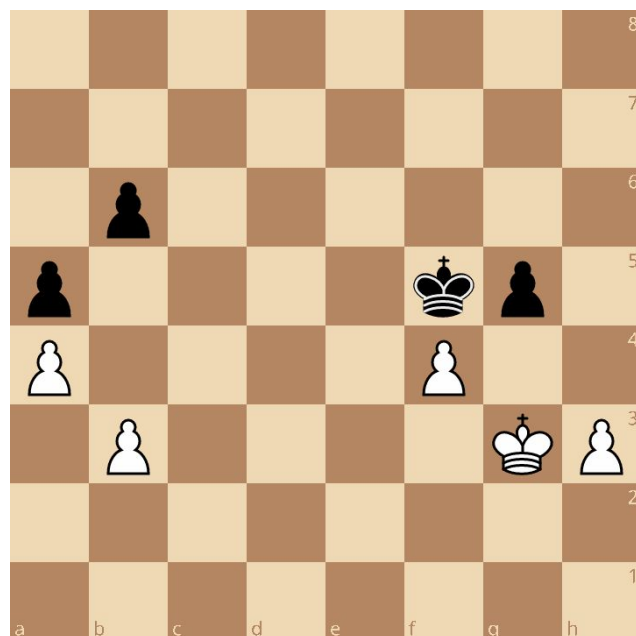
Příklad 2 - nácvik.

Trenink probíhá opět na základě *subpozic*, které tentokrát nejsou tak přímočaré, ale vyžadují od hráče větší kreativitu a trpělivost. Trenér vede svěřence k tomu, aby rozpoznal, kdy je potřeba nejprve zlepšit vlastní postavení, kdy je vhodné měnit strukturu pěšců, a kdy naopak trpělivě manévrovat, dokud se neotevře cesta k realizaci výhody.

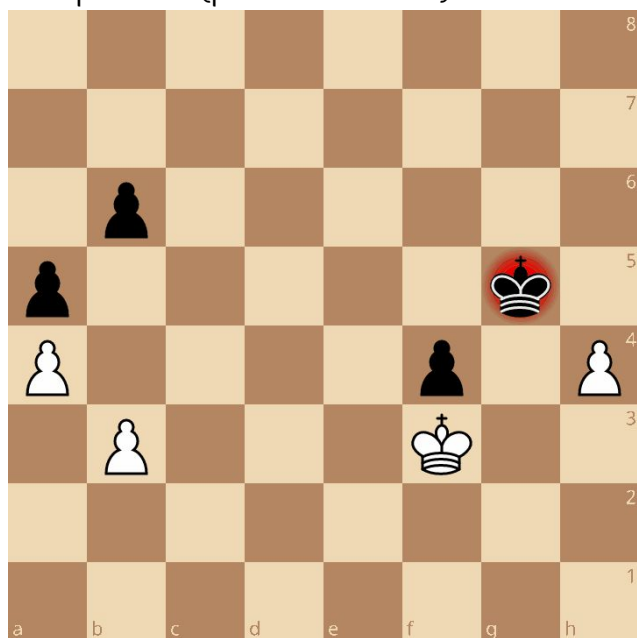
Subpozice 1: (po tahu bílého g3+)

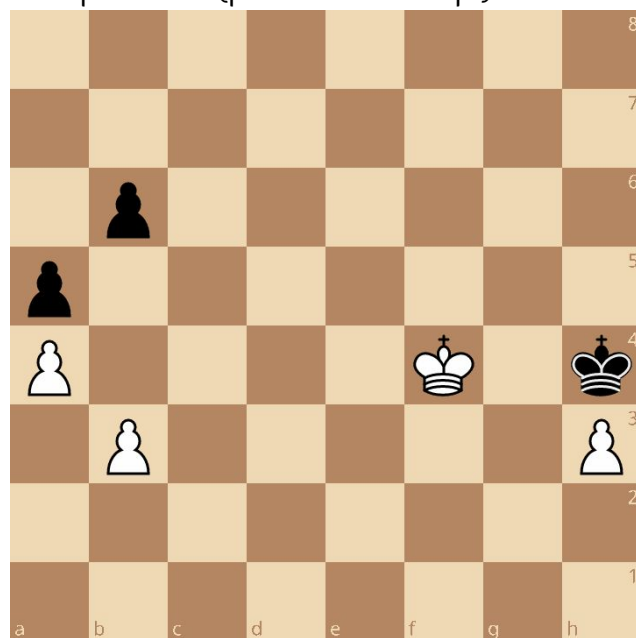
Subpozice 2: (po tahu bílého f4)

Subpozice 3: (po tahu bílého h4)

Subpozice 3*: (po tahu bílého Kxf4)

Příklad 2 - nácvik.

Subpozice 1 – Dočasná oběť pěšce s cílem zjednodušení pozice a přípravy k vytvoření volného pěšce

Subpozice 2 – Dočasná oběť pěšce s cílem vytvoření volného pěšce

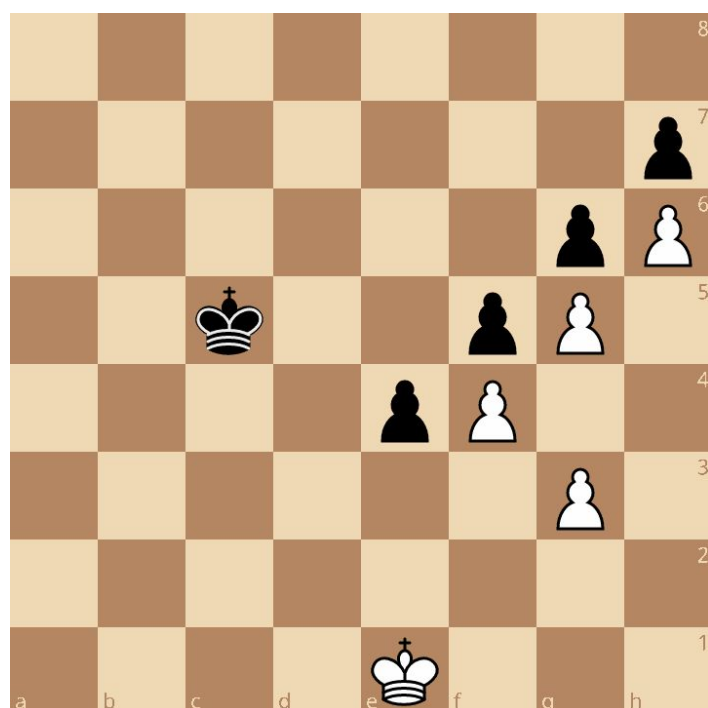
Subpozice 3 – Odevzdání volného pěšce a odlákání soupeřova krále, nebo **Subpozice 3*** -
Vytempování/zablokování soupeře

Na rozdíl od „ideální“ varianty z prvního modelového příkladu musí hráč v této pozici řešit různé překážky a často volit cestu, která se na první pohled může zdát protismyslná – například vědomé odevzdání pěšce. Právě proto je tato pozice mimořádně cenná pro trénink, protože učí svěřence chápat hlubší logiku koncovky.

Příklad 3 :

Třetí modelový příklad nám umožňuje ještě důkladněji procvičit techniku pěšcového průlomů, kterou jsme částečně využili již ve druhém příkladu. Tentokrát je však průlom hlavním motivem realizace **poziční převahy** – na rozdíl od příkladů, kde hráč spoléhal především na převahu materiální.

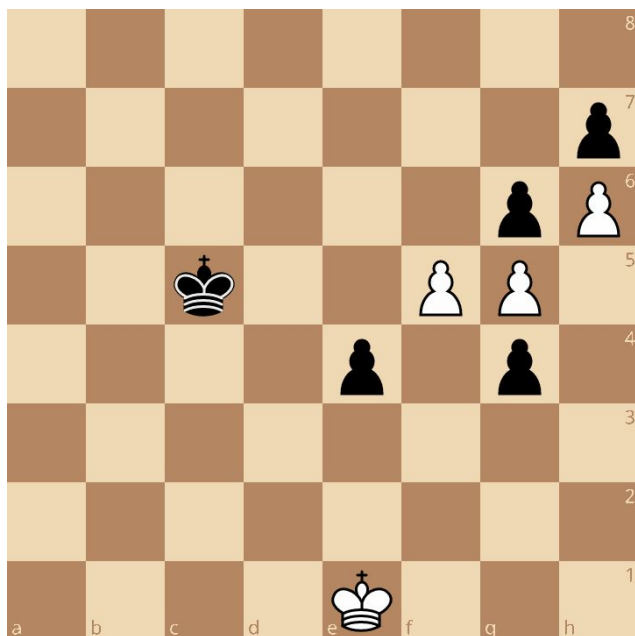
Svěřenec se zde učí nejen rozpoznat správný okamžik pro průlom, ale také vyhodnotit, kdy obětování pěšce či výměna materiálu přináší skutečnou strategickou výhodu. Příklad zároveň ukazuje, že zdvojený pěšec nemusí být vždy slabinou – v dané pozici je naopak klíčem k prosazení průlomů, a to zejména s ohledem na vzdálenost černého krále.

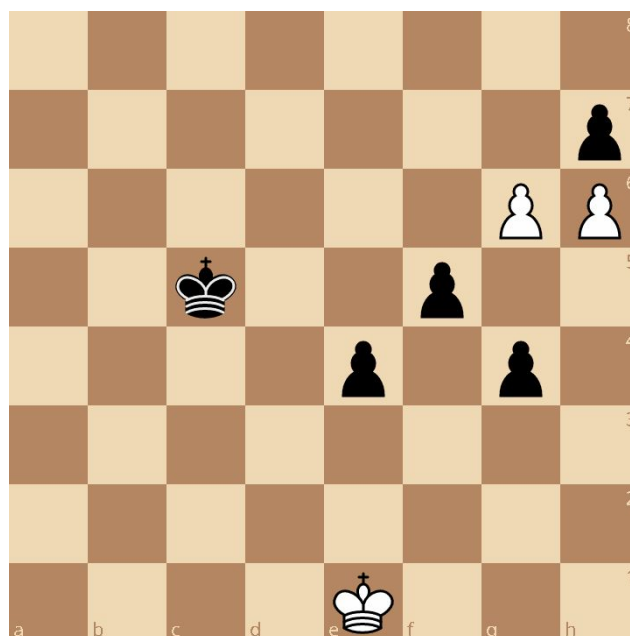
Bílý je na tahu

Příklad 3 - nácvik.

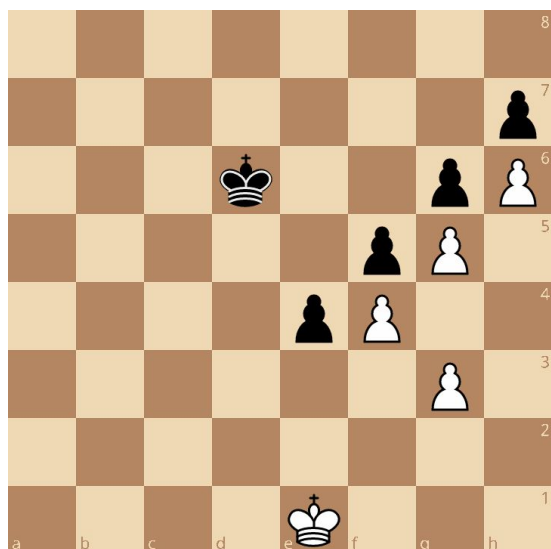
Subpozice 1: (po tahu bílého f5)

Subpozice 2: (po tahu bílého g6)

Trenér by měl zdůraznit, že podobné pozice učí svěřence chápat jemný rozdíl mezi materiální a poziční převahou. Pokud by například černý král stál na poli d6, výsledek by byl zcela odlišný – partie by skončila remízou (průlom g4 není možný).

Bílý je na tahu

Remízové motivy

Na rozdíl od třetího modelového příkladu, kde jsme zdůrazňovali uplatnění poziční převahy a aktivní využití pěšcového průlomů, jsou **následující modelové příklady** navrženy tak, aby procvičily klíčové obranné postupy. Tentokrát se ocitáme v situacích, kdy **slabší strana s pěšcem méně** musí hledat zdroje protihry a motivy, které jí umožní udržet rovnováhu a dosáhnout remízy.

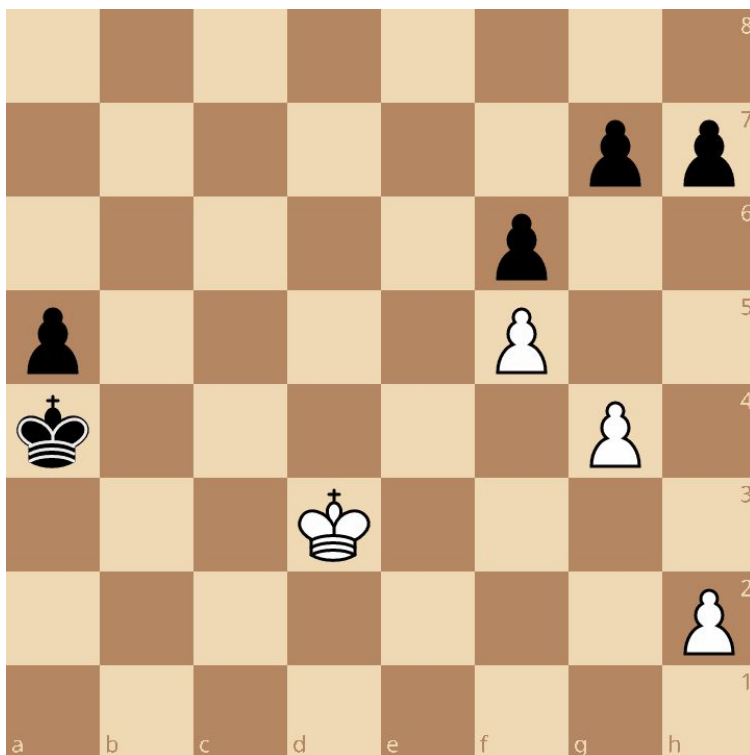
Tyto příklady učí svěřence správně vyhodnocovat:

- kdy je nutné zvolit přesnou obrannou techniku,
- jak rozpoznat klíčový remízový motiv (např. aktivní postavení krále, blokáda či přechod do teoreticky remízové koncovky, případně patu),
- a proč i zdánlivě ztracená pozice může při správné obraně nabídnout šanci na záchranu partie.

Díky těmto úlohám si hráči uvědomí, že obrana v koncovce není jen pasivní čekání, ale aktivní hledání konkrétních prostředků k dosažení remízového výsledku.

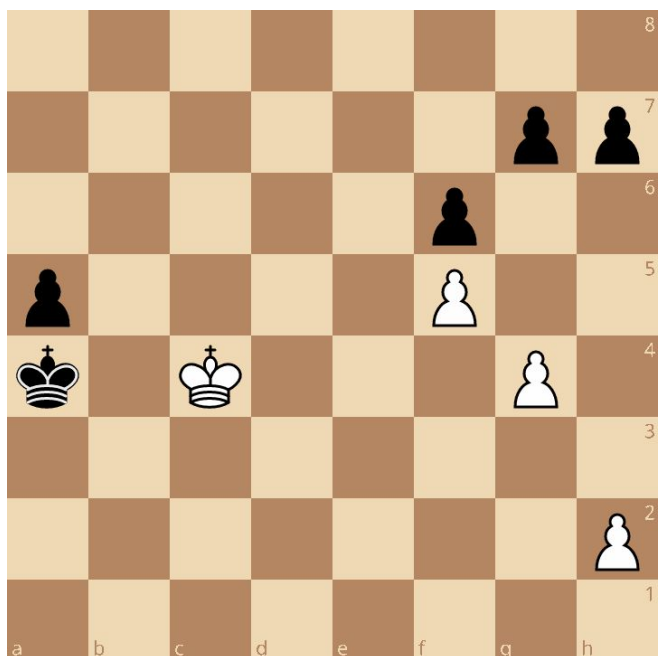
Příklad 4 :

Čtvrtý modelový příklad je zaměřen na ještě důkladnější procvičení techniky *shouldering* – tedy odtlačení soupeřova krále a vytváření tempa potřebného k dosažení remízy.

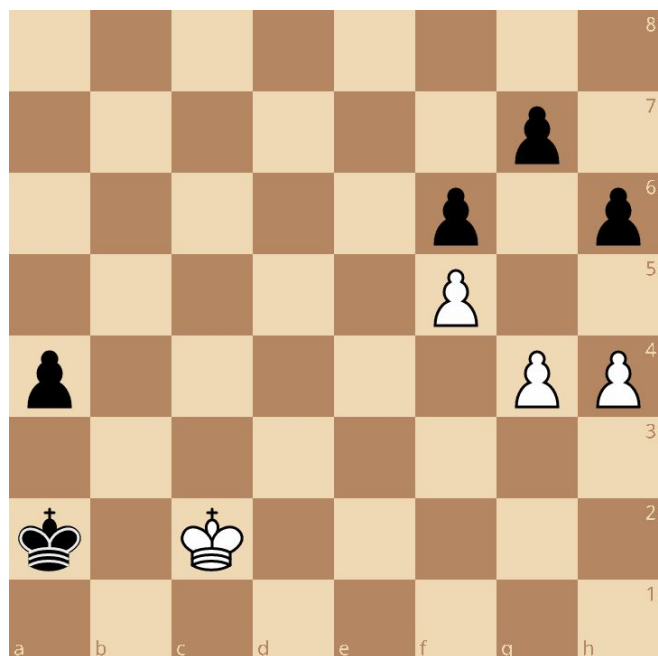

Bílý je na tahu

Subpozice 1: (po tahu bílého Kc4)

Subpozice 2: (po tahu bílého h3-h4)

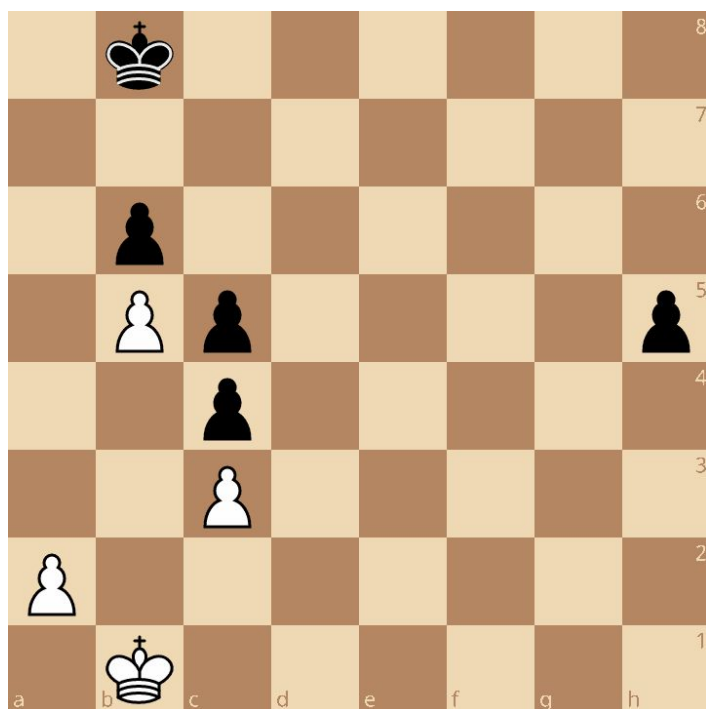
Příklad 5 :

Pátý modelový příklad je zaměřen na rozpoznání a praktické využití **patového motivu** v koncovkách, kdy slabší strana nedokáže zablokovat volného pěšce soupeře. V takových situacích se zdá, že partie je již prohraná, ale právě zde nastupuje tzv. „samopat“ – zdánlivě paradoxní oběť vlastní mobility, která vede k záchraně partie.

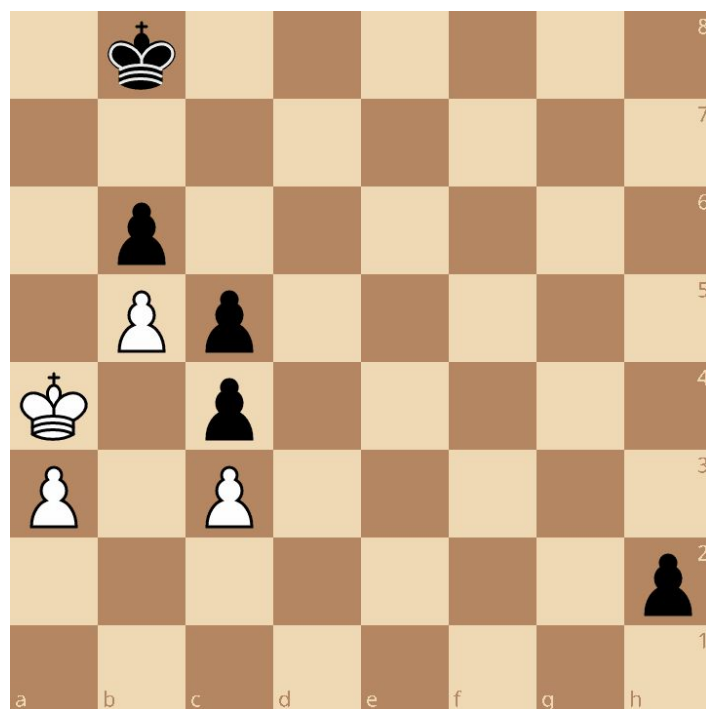
Tento příklad je cenný zejména proto, že svěřence učí:

- hledat **netradiční obranné zdroje**,
- uvědomit si, že i v horší pozici existují možnosti záchrany,
- a rozvíjet **kreativitu a fantazii** při hledání obranných manévrů.

Trenér by měl zdůraznit, že pat není „šťastná náhoda“ pro slabší stranu, ale často výsledek přesného propočtu a ochoty bojovat do posledního tahu. Svěřenci se tak učí chápat, že i ztracená pozice může obsahovat zdroje remízové obrany, pokud hráč dokáže myslet kreativně a udržet si chladnou hlavu.

Bílý je na tahu

Subpozice 1: (po tahu bílého a3)

Závěr

Tato práce poskytuje teoreticko-praktický rámec pro trénink pěšcových koncovek se zaměřením na realizaci materiální převahy. Na základě modelových příkladů ukazuje, že klíčem není pouze znalost obecných plánů, ale schopnost hráče rozpoznat rozhodující faktory pozice, vyhnout se typickým chybám a postupně dosahovat cílových subpozic.

Modelové příklady slouží jako ukázka pozic, vhodných pro nácvik základních principů a složitější situace, kde je cesta k výhře podmíněna složitějšími motivy, obětmi pěšce či vytempováním. Společně vytvářejí metodickou platformu, na níž lze krok za krokem budovat u hráčů schopnost odlišit vyhrané a remízové pozice a osvojit si techniku jejich správného vedení.

Trenérská práce tak spočívá nejen v předávání teoretických znalostí, ale především v metodickém vedení svěřenců k samostatnému hledání cest, jak překonat překážky. Důraz je kladen na aktivní zapojení hráče, na rozvoj jeho schopnosti rozpoznávat subpozice jako kontrolní body a na budování flexibility, která je nezbytná při praktické hře.

Celkově lze konstatovat, že systematické procvičování na těchto příkladech rozvíjí u hráčů nejen techniku realizace převahy, ale také **samostatnost a jistotu při praktické hře**, což je základním předpokladem jejich šachového růstu.

Přehled literatury

1. Averbakh, Yuri; Maizelis, Ilya (1987).
*Comprehensive Chess Endings, Volume 4:
Pawn Endings*. Pergamon.
ISBN 978-4871875066.
2. Richard Biolek (2018)
Koncovky - Základní kurz.
ISBN 978-80-87303-55-9